

ראשית אדון בקשר לתביעת בני לפיצויים מהביטוח על פי סעיף 3 לפקודת הביטוח¹ ומקרנית במקרה שאין מבטח על פי סעיף 12(א) לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים²: השופט ברק בפסק דין עוזר³ מביא מבחן בנוגע לתחולתו של החוק המורכב משלושה שלבים:

בשלב הראשון יש לבחון קיומם של ששה מרכיבים⁴ הנשענים על ההגדרה הבסיסית בסעיף 1 לחוק⁵ ל"תאונת דרכים": ראשית, יש לבדוק האם מדובר ב"מאורע": התרחשות המהווה יחידה בפני עצמה, אירוע חד פעמי ולא הליך הדרגתי וממושך המורכב מגורמים שונים, ובמקרה של בני ההתנגשות בוודאי הייתה מאורע⁶.

שנית, יש לבחון האם מדובר ב"נזק גוף" ובהתנגשות בני אכן נפגע בגופו.

שלישית, יש לבחון האם נזק הגוף נגרם "עקב" השימוש ברכב מנועי, פירוש הדבר הוא שיש לערוך מבחן קשר סיבתי כפול: מבחן סיבתי-עובדתי ומבחן סיבתי-משפטי. המבחן העובדתי מתמצה בסיבה בלעדית-אין, כלומר האם בני היה נפגע בגופו גם לולא ההתנגשות כשנהג במלגזה. התשובה היא בוודאי שלא. המבחן המשפטי הוא מבחן הסיכון: האם הנזק הוא בתחום הסיכון שהשימוש (העיקרי או המשני) ברכב יוצר, היות ובני נסע במלגזה אומר כי פגיעתו הייתה בתחום הסיכון שהשימוש העיקרי ברכב יצר⁷. באותו עניין, ניתן לשלב את מבחן השכל הישר ולומר כי הנסיעה בפועל יצרה את הסיכון וכנראה שנסיעתו גרמה להתהוות הסיכון.

רביעית, יש לבחון האם מדובר ב"שימוש" ונסיעת בני במלגזה היא אכן שימוש כפי שנכתב בהמשך הסעיף כי שימוש ברכב מנועי כולל נסיעה ברכב כמובן⁸.

חמישית, יש להשתמש במבחן התעבורתי – "למטרות תחבורה": יש לבדוק האם השימוש שנעשה ברכב שימש למטרות תחבורה, מכיוון שבני נהג במלגזה גם מבחן זה קיים⁹.

שישית, יש לבחון האם מדובר ב"רכב". על פי סעיף 1 לחוק¹⁰ רכב הוא רכב הנע בכוח מכני על פני הקרקע ועיקר ייעודו לשמש לתחבורה, המלגזה אינה עונה על ההגדרה הזו שכן עיקר ייעודה הוא העמסת ציוד. סעיף 1 לחוק¹¹ מרבה גם "מכונה ניידת הכשירה לנוע בכוח מכני בכביש" כאשר בפסק דין אטליס¹² נפסק כי הכשירות בסעיף היא נורמטיבית ולא פיזית כלומר, רק אם מותר למכונה הניידת לנוע בכביש¹³.

הסיבה לכך היא משום ששימוש במכונות ניידות כאלה מהווה חלק אינהרנטי של סיכוני הדרך למשתמשים בדרך¹⁴. ישנם מבחנים על פי תקנות התעבורה¹⁵ בפסק הדין כגון: מהירות פחותה מ-30 קמ"ש, חריגה ממידות וכד', כך שאם המלגזה לא עומדת בתקנות היא אינה רשאית לנוע בכביש.

¹ פקודת ביטוח רכב מנועי {נוסח חדש}, התשי"ל-1970, להלן "הפקודה".

² חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975, להלן "החוק".

³ רע"א 8061/95 עוזר נ' אררט חב' לביטוח, פ"ד (3) 532 (1996).

⁴ שם, 557.

⁵ ראה לעיל הערה 2.

⁶ ראה לעיל הערה 3, 563.

⁷ ראה לעיל הערה 3, 547-548.

⁸ ראה לעיל הערה 3, 565.

⁹ ראה לעיל הערה 3, 564.

¹⁰ ראה לעיל הערה 2.

¹¹ שם.

¹² רע"א 3534/97 אטליס נ' ישראלי, פ"ד (4) 780 (1999).

¹³ שם, 792.

¹⁴ שם, 795.

¹⁵ תקנות התעבורה תשכ"א 1961 ק"ט 1128.

בני יטען שהיא כשירה לנוע ואף אם איננה כשירה לנוע יטען על פי פסק דין אליהו נגד חמאדה¹⁶ כי אין מניעה כי צדדים להסכם יחילו את הביטוח גם על כלי רכב שאינם נכנסים במסגרת החוק¹⁷ כל עוד אין הגבלה בולטת במקומות הרלוונטיים על ידי המבטחת¹⁸.

בהנחה כי המלגזה אינה כשירה לנוע בכביש יש לערוך את השלב השני במבחן הבדוק האם המקרה נכנס לגדר אחת החזקות החלוטות המרבות בסעיף על מנת שבני יוכל לתבוע פיצויים. יש להתייחס לחזקה העוסקת במאורע שנגרם עקב פגיעה ברכב שחנה במקום אסור. בני יטען כי המבחן העובדתי קיים שכן אם רותם לא היה חונה במקום אסור זה לא היה קורה, לעומת זאת ניתן לטעון לניתוק הקשר הסיבתי שכן בני לא התרכז בכביש ואם היה מתרכז זה לא היה קורה שכן ניתן היה לעבור (אולם יש לזכור שהמבחן הוא "סיבה בלעדיה אין" ואין חובה שזו תהיה הסיבה היחידה, ולכן ייתכן וטענה זו לא תתקבל). לגבי המבחן המשפטי יטען בני כי החנייה יצרה את הסיכון.

*Handwritten signature: יצחק בן-נחמן
L'Orade de MIRA*

בשלב בשלישי יש לבדוק האם קיימת במקרה דנן החזקה הממעטת מסעיף 1 לחוק¹⁹, כלומר האם המעשה נעשה במתכוון. נראה כי, במקרה דנן זה לא מתקיים.

בהנחה כי בני לא יוכל לקבל פיצויים מכיוון שאין לו ביטוח הוא יוכל לנסות לתבוע פיצויים מקרנית- המשלמת פיצויים למי שאין בידו לתבוע פיצויים מאת מבטח על פי סעיף 12(א) לחוק²⁰. על פי סעיף 7(2) לחוק²¹ מי שנהג ברכב ללא רשות לא זכאי לפיצויים מקרנית. כמו כן, לגבי סעיף 7(5) לחוק²² גם מי שנהג ללא ביטוח, ומכיוון שהביטוח של המלגזה תקף רק כאשר נוהג ברכב מי שקיבל את רשות החברה, בני נהג ללא ביטוח ולכן אינו זכאי לפיצויים וכן על פי סעיף 9(א) 2 לחוק²³ המדבר על זכות חזרה של פיצויים לקרנית למי אין לו ביטוח על פי הפקודה²⁴.

בני יטען על פי פסק דין פחימה²⁵ כי מספיק שהיה לו היתר ראשוני לנסוע ולגבי סעיף 7(2) לחוק²⁶ כי הסעיפים שהוא מפנה אליהם אינם קיימים עוד אלא רק לגבי כלי שייט וטייס. כמו כן, על פי סעיף 7 לחוק²⁷ יטען בני כי הוא לא ידע ולא סביר היה שידע שאין לו ביטוח ברגע שהוא נוהג ללא אישור ולכן הוא זכאי לפיצויים מקרנית. בני אף יכול לומר כי הוא אינו "המשתמש" על פי סעיף 2(א) בהסתמכו על פסק דין בניזרי²⁸ מכיוון שאין לו השליטה המוחלטת ולרצון שלו הסיכויים הטובים ביותר לשלוט במלגזה ולכן לא הוא חייב בפיצויים אלא החברה היא השולטת אבל נראה, לטעמי, כי טיעון זה די קלוש²⁹.

¹⁶ ע"א 5757/97 אליהו חב' לביטוח נ' חמאדה, פ"ד נג(5) 849 (1999).

¹⁷ שם, 860.

¹⁸ שם, 863.

¹⁹ ראה לעיל הערה 2.

²⁰ שם.

²¹ שם.

²² שם.

²³ שם.

²⁴ ראה לעיל הערה 1.

²⁵ ע"א 214/81 מדינת ישראל נ' פחימה, פ"ד לט(4) 821 (1986).

²⁶ ראה לעיל הערה 2.

²⁷ שם.

²⁸ ע"א 608/90 קרנית – קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים נ' בניזרי פ"ד מז(5) 395 (1993).

לעניין תביעת רותם, אף הוא יצטרך לעמוד בתנאיו של מבחנו של השופט ברק בפסק דין עוזר³⁰ על מנת לתבוע פיצויים מחברת הביטוח "תנינים חברה לביטוח".

על פי השלב הראשון של המבחן הון בהגדרה הבסיסית אשר בסעיף 1 לחוק³¹ לרותם אכן קרה "מאורע" – שכן זאת הייתה התנגשות ולא תהליך הדרגתי וממושך המורכב מגורמים שונים. כמו כן, הוא סבל מנזק גוף ורכבו ללא ספק היה רכב מכני שעיקר ייעודו לשמש לתחבורה. לגבי המבחן התעבורתי "למטרות תחבורה" ניתן לומר שזה שימוש לוואי תחבורתי ומנגד ניתן לטעון כי ישיבה בתוך רכב לא יכולה להיות שימוש לוואי.

לפי הגדרת "שימוש ברכב מנועי" בסעיף המדובר ב"החנייתו" של רכב ואילו רותם "חנה" לכן ייתכן וישנה בעיה לרותם לטעון לגבי השימוש דבר שאף יפגום בהוכחת ה"עקב" – הוכחת הקשר הסיבתי מכיוון שנדרש קשר סיבתי בין השימוש להתרחשות ואם אין שימוש ממילא גם אין קשר סיבתי.

בהנחה כי לא היה "שימוש" יש לערוך את השלב השני במבחן הבודק האם המקרה נכנס לגדר אחת החזקות החלוטות המרבית בסעיף על מנת שבני יוכל לתבוע פיצויים. יש להתייחס לחזקה העוסקת במאורע שנגרם עקב פגיעה ברכב שחנה במקום אסור. רותם יטען כפי שנטען לעיל עלי ידי בני.

בשלב בשלישי יש לבדוק האם קיימת במקרה דנן החזקה הממעטת מסעיף 1 לחוק³², כלומר האם המעשה נעשה במתכוון. נראה כי, במקרה דנן זה לא מתקיים.

בהנחה כי רותם לא יוכל לתבוע את חברת הביטוח הוא יוכל לנסות לתבוע פיצויים מקרנית.

על פי סעיף (2)7 לחוק³³ מי שנהג ברכב ללא רשות לא זכאי לפיצויים וניתן לטעון נגד רותם כי הוא נהג ללא רשות שכן הוא ניצל את מתן המפתחות משלומית לשמירת הדירה על מנת לנהוג ברכב. כמו כן, לגבי סעיף (5)7 לחוק³⁴ גם מי שנהג ללא ביטוח, ומכיוון שהביטוח של הרכב חל רק כאשר הנהג הינו בגיל 24 ומעלה ואילו רותם בן 18 הוא איננו זכאי לפיצויים מקרנית. ניתן לומר גם כי רותם נהג ללא רישיון שכן נהג ללא מלווה ולכן נכנס לתוך סעיף (3)7 לחוק³⁵ ולא זכאי לפיצויים מקרנית.

רותם יטען לגבי סעיף (2)7 לחוק³⁶ כי הסעיפים שהוא מפנה אליהם אינם קיימים עוד אלא רק לגבי כלי שייט וטייס וכן כי העובדה ששלומית הפקידה בידו את המפתחות היא משום מתן רשות.

כמו כן, על פי סעיף 7א לחוק³⁷ יטען בני כי הוא לא ידע ולא סביר היה שידע שאין לו ביטוח ברגע שהוא נהג ללא מלווה ולכן הוא זכאי לפיצויים מקרנית.

בקשר לסעיף (3)7 לחוק³⁸ יטען רותם על פי פסק דין קרנית נגד מגדל³⁹ כי סעיף זה חל רק במקרים בהם הנהג נהג ברכב מסוג שונה, מבחינת מאפייניו הפיזיים ואילו נהיגה ללא מלווה אינה בגדר סעיף (3)7 לחוק⁴⁰ והוא זכאי לפיצויים מקרנית.

²⁹ שם, 403.

³⁰ ראה לעיל הערה 3.

³¹ ראה לעיל הערה 2.

³² שם.

³³ שם.

³⁴ שם.

³⁵ שם.

³⁶ שם.

³⁷ שם.

יש לציין, כי רותם וספיר עמו יכולים אף לתבוע את מבטחו של בני על פי סעיף 2 (א) לחוק⁴¹ כאשר בני הוא המשתמש, הנוהג ורותם וספיר הם הנפגעים כל זאת כאשר רכבם מהווה רק "זירה" ולא תאונת דרכים. רותם אף יכול לומר כי הוא אינו "המשתמש" על פי סעיף 2(א) בהסתמכו על פסק דין בניזרי מכיוון שאין לו השליטה המוחלטת ולרצון שלו הסיכויים הטובים ביותר לשלוט ברכב ולכן לא הוא חייב בפיצויים אלא שלומית שהיא השולטת ברכב, אבל נראה, לטעמי, כי טיעון זה די קלוש⁴².

בקשר לתביעת ספיר: היא יכולה לתבוע לפי סעיף 3(א) לחוק⁴³ מכיוון שהיא נסעה ברכב. ספיר תתבע בדיוק כמו רותם, היא תוכל לתבוע את רותם הנהג, ואת חברת הביטוח שלו. חב' ביטוח אחראית לשלם את פיצויי רותם גם לפי הפקודה⁴⁴ אלא שאם הביטוח לא חל אזי יש בעיה ואז ניתן יהיה לתבוע מקרנית על פי סעיף 12(א) לחוק⁴⁵, שאולי תתבע בחזרה את רותם לפי ס' 9(2) מכוח זכות החזרה. על פי סעיף 7(2) לחוק⁴⁶ גם מי שהיה מצוי ברכב ביוזעו שנוהג ללא רשות לא מקבל פיצויים מקרנית. ספיר תטען כי היא לא ידעה וכן יכולה לטעון שהסעיפים בטלים. לומת זאת, ניתן לומר כי היא הייתה צריכה לברר והיא עצמה עיניה ולא התנהגה כאדם סביר בכך שלא בדקה מדוע הוא נוהג ללא מלווה וברכב לא של משפחתו כאשר אין לו ביטוח כשם שנכתב בפסק דין פרח על ידי השופט חשין⁴⁷.

בקשר לתביעת שלי לפיצויים: שלי אמנם נפגעה גופנית מרכב מנועי במאורע של שבירת החלון וכן ניתן לומר שהיה שימוש מכיוון שנכתב בסעיף 1 לחוק⁴⁸ כי גם התנתקות או נפילה מרכב עומד או חונה זה שימוש ובעקבות כך, קיים גם ה"עקב" – הקשר הסיבתי. המבחן העובדתי חל מכיוון שאם היא לא הייתה שוברת את השמשה היא לא הייתה שוברת את היד וזה נמצא בתחום הסיכון שהשימוש המשני ברכב יצר. אך, ישנה בעייתיות בעיקר משום שבוודאי שבירת החלון לא נועדה ל"מטרות תחבורה" וכשם שנקבע בפסק דין פדידה⁴⁹ הפגיעה מהחלון אקראית ואין בה לשנות מטיב הסיכון שהתממש, אשר לא היה סיכון תעבורתי. לכן תביעתה אינה עוברת את ההגדרה הבסיסית של סעיף 1 לחוק⁵⁰ בשלב הראשון של מבחנו של השופט ברק.

כמו כן, אין חזקה חלוטה מרבה הרלוונטית לענייננו, מה גם שהחזקה הממעטת חלה כאן שכן מדובר במעשה מכיוון מצד שלי כפי שמופיע בפסק דין לזר⁵¹ למרות ששלי יכולה לטעון כי פעולתה לא הייתה כתוצאה מפעילות עבריינית או במטרה להתאבד אלא כדי לסייע לילד חסר אונים, על אף זאת נראה כי המדובר שלא בתאונת דרכים.

גם לא נראה כי ישנה חזקה חלוטה

38 ש.ם.

39 דנ"א 10017/02 קרנית קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נח(5) 639 (2004) 659(4) ט' 10.

40 ראה לעיל הערה 2.

41 ש.ם.

42 ראה לעיל הערה 28.

43 ראה לעיל הערה 2.

44 ראה לעיל הערה 1.

45 ראה לעיל הערה 2.

46 ש.ם.

47 רע"א 2853/96 קדנית – קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים נ' פרח, פ"ד נג(1) 680 (1999), 691.

48 ראה לעיל הערה 2.

49 ע"א 8548/96 פדידה נ' סהר חב' לביטוח, פ"ד נא(3) 825 (1997) 830(1) ט' 10.

50 ראה לעיל הערה 2.

51 ע"א 2199/99 עיזבון לזר נ' רשות הנמלים והרכבות, נו(1) 938(2001) 952-953(1) ט' 10.